

Brüssel, 25. november 2024
(OR. en)

15842/24

SOC 844
ANTIDISCRIM 160
EMPL 579
FREMP 431

MÄRKUS

Saatja:	Alaliste esindajate komitee (COREPER I)
Saaja:	Nõukogu
Eelmise dok nr:	15547/24
Teema:	Eelnõu: nõukogu järelused, mis käsitlevad puuetega inimeste sotsiaalse kaasamise edendamist tööhõive, mõistlike abinõude ja rehabilitatsiooni abil – Heakskiitmine

1. Eesistujariik koostas nõukogu järeluste eelnõu, milles käsitletakse puuetega inimeste sotsiaalse kaasamise edendamist tööhõive, mõistlike abinõude ja rehabilitatsiooni abil.
2. Sotsiaalküsimuste töörühm vaatas järelused läbi 6. septembril ja 1. oktoobril 2024.
3. Alaliste esindajate komitee kinnitas 22. novembril 2024 dokumendi 15547/24 lisas esitatud järeluste eelnõu suhtes saavutatud kokkuleppe.
4. Lisas esitatud tekst on identne alaliste esindajate komitee kinnitatud tekstiga (dok 15547/24), ainus erinevus on vormistusemargistuse puudumine¹.
5. Nõukogul palutakse lisas esitatud nõukogu järeluste eelnõu tekst heaks kiita.

¹ Punktid on uuesti nummerdatud.

**Eelnõu: nõukogu järeldused,
mis käsitlevad puuetega inimeste sotsiaalse kaasamise edendamist tööhõive, mõistlike
abinõude ja rehabilitatsiooni abil**

**EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,
TUNNISTADES, ET**

1. inimväärikus, võrdsus ja inimõiguste austamine on Euroopa Liidu põhiväärtused, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingus ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas. Liit on võtnud kohustuse võidelda sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning ka toetada puuetega inimeste kaasamist;
2. liit on sõlminud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja kõik liikmesriigid on selle ratifitseerinud. Konventsiooniosalised on kohustunud võtma kõik tõhusad ja vajalikud meetmed, et edendada ja kaitsta puuetega inimeste inimõigusi ja põhivabadusi ning tagada nende täielik ja võrdne kasutamine, sealhulgas tagama võrdõiguslikkuse edendamise ja diskrimineerimiskeelu rakendamise. See hõlmab nii juurdepääsetavuse kui ka mõistlike abinõude tagamist kõigis eluvaldkondades, sealhulgas näiteks hariduse ja koolituse, tööhõive, sotsiaal- ja tugiteenuste ning tervishoiu valdkonnas. Konventsiooniosalised on samuti võtnud kohustuse luua ulatuslikud habilitatsiooni- ja rehabilitatsiooniteenused ja -programmid, eelkõige tervishoiu, tööhõive, hariduse ja sotsiaalteenuste valdkonnas, samuti teenused ja programmid, millega edendatakse iseseisvat ja kogukonnaelu. Samuti on konventsiooniosalised võtnud endale kohustuse konsulteerida tihedalt puuetega inimestega ning kaasata neid aktiivselt oma esindusorganisatsioonide kaudu neid puudutavate õigusaktide ja poliitikameetmete väljatöötamise ja rakendamise protsessi;

3. Õiglase, kaasava ja võimalusterohke Euroopa loomisel saab juhinduda Euroopa sotsiaalõiguste sambast. Kõik samba põhimõtted on puuetega inimeste seisukohast asjakohased, eelkõige samba 17. põhimõte, milles rõhutatakse nende sotsiaalse kaasamise tähtsust;
4. puuetega inimeste õiguste strateegias aastateks 2021–2030 (edaspidi „ELi puuetega inimeste strateegia“) on kindlaks määratud töövaldkonnad, mis on eriti olulised nende õiguste kasutamiseks teistega võrdsetel alustel ja ebavõrdsuse vastu võitlemiseks. ELi puuetega inimeste strateegia eesmärk on parandada puuetega inimeste elu ELi ja liikmesriikide tasandil kooskõlastatud meetmete abil. Selles rõhutatakse inimväärse elukvaliteedi ja iseseisva elu tagamise tähtsust, mille jaoks on olulised kvaliteetsed sotsiaal-, tervishoiu- ja tööhõiveteenused, takistusteta ja kaasavad eluasemelahendused, elukestev õpe ja piisav sotsiaalkaitse, samuti juurdepääsetavuse tähtsust, kuna need on õiguste, sõltumatuse ja võrdsuse võimaldajad. Strateegias märgitakse, et liikmesriigid ning kõik ELi institutsioonid ja asutused peaksid võtma poliitika, õigusaktide ja rahastamisprogrammide kavandamisel, rakendamisel ja järelevalves sihipärase tegevuse ja süvalaiendamise kaudu arvesse puuetega inimeste vajadusi. Samuti edendatakse selles interseksionaalset vaatenurka;
5. ELi puuetega inimeste strateegias tunnistatakse, et kvaliteetsetele ja kestlikele töökohtadele juurdepääsu edendamine on puuetega inimeste sotsiaalse kaasamise võti, ning kutsutakse liikmesriike üles seadma 2024. aastaks eesmärk suurendada puuetega inimeste tööhõive määra ning vähendada lõhet puuetega ja puueteta inimeste tööhõive määra vahel. Nende probleemide lahendamine toetaks 2030. aasta peamiste ja riiklike tööhõivemäära eesmärkide saavutamist;

6. ühena ELi puuetega inimeste strateegia seitsmest juhtalgatusest esitas komisjon puuetega inimeste tööhõive paketi, milles on suunised ja tavad, mis sisaldavad puuetega inimeste töölevõtmist, värbamist ja töö hoidmist puudutavaid praktilisi samme ning näiteid. Juhendis „Mõistlikud abinõud töökohas – suunised ja head tavad“ (edaspidi „suunised“) esitatakse teavet, praktilisi näiteid ja viiteid, et aidata tööandjatel täita mõistlike abinõude nõuet; lisaks määratakse nendega kindlaks eri osalejate rollid ja kohustused ning eri etapid, kus selliseid abinõusid tuleks pakkuda;
7. kohustus võtta mõistlikke abinõusid puuetega inimeste jaoks on sätestatud direktiivis 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel;
8. nõukogu soovitusel sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta tunnistatakse, et sotsiaalmajanduse üksused võivad luua ja säilitada kvaliteetseid töökohti, aidates seega kaasa ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade, sealhulgas puuetega inimeste sotsiaalsele ja tööturule kaasamisele ning kõigile võrdsete võimaluste tagamisele;

9. nõukogu on samuti rõhutanud nõukogu 2021. aastal vastu võetud järeldustes, milles käsitletakse puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030, ja nõukogu 2022. aastal vastu võetud järeldustes, milles käsitletakse puuetega inimeste tööturule kaasamist, et puuetega inimestel on tööturule juurdepääsul endiselt mitmeid takistusi, millest mõned tulenevad väärarusaamadest seoses töökoha kohandamise ja mõistlike abinõude pakkumise kuludega. Nõukogu rõhutas samuti, et on oluline tagada juurdepääs terviklikele rehabilitatsiooniteenustele, millega toetatakse tööturul osalemist. Sellest tulenevalt rõhutas nõukogu, et on ülioluline tagada mõistlikud abinõud ja toetada tööandjaid selliste abinõude võtmisel, ning kutsus liikmesriike üles edendama puuetega inimeste tööhõivet avatud tööturul, kasutades kõiki olemasolevaid vahendeid, sealhulgas hõlbustades töötuks jäänud või tööturult eemal olnud, sealhulgas kaitstud töökohtadel olevate inimeste avatud tööturule üleminekut tervikliku rehabilitatsiooni ja töötajate õiguste võrdse kasutatavuse abil. Selleks tõsteti järeldustes esile ka vajadust tunnustada ja edendada kaitstud töökohti pakkuvate tööandjate ja ka sotsiaalsete ettevõtete rolli järkjärgulise kaasamise ja avatud tööturule ülemineku toetamisel;
10. Euroopa Parlament on samuti tõstnud esile arvukaid probleeme puuetega inimeste täielike ja võrdsete õiguste tagamisel, sealhulgas tööhõive ning sotsiaalse ja majandusliku kaasamise valdkonnas. Parlament rõhutas, et mõistlikud abinõud on puuetega inimeste õigus, ning leidis, et selles küsimuses tuleks edendada teadlikkuse tõstmist;

11. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) on oma arvamuses tunnistanud puuetega inimeste, eelkõige naiste ees seisvaid märkimisväärsed, eriti tööhõive ja sotsiaalse kaasatusega seotud probleeme. Samuti märgitakse selles, et kuigi liikmesriikides kasutatakse laialdaselt alternatiivseid tööhõivevorme, on sellistelt tööhõivevormidelt avatud tööturule ülemineku määr üldiselt väga madal. Seetõttu ergutab komitee edendama üleminekut avatud tööturule võimestamise, koolituse ja hariduse, ettevõtluse ja töökohal toetuse pakkumise kaudu. Samuti ergutab komitee looma mõistlike abinõude ühisfondi, mida rahastaksid tööandjad, ning soovib seada riigiabist tulenevate stimuleerivate meetmete tingimuseks asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide järgimise. Samuti märgib ta, et tehnoloogia ja tehisintellekt on kasulikud puuetega inimeste tööhõive suurendamiseks. Arvamuses osutatakse asjaolule, et suuniste rakendamine on oluline kaasavate töökohtade loomiseks ja asjakohaste toetuste kohta teadlikkuse suurendamiseks;
12. Euroopa Liidu 2023. aasta sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva statistika (EU-SILC) kohaselt teatas suur osa 16aastastest või vanematest ja tööealistest inimestest (20–64aastased), et neil on kerge või raske puue (vastavalt 26,8%² ja 19,4%³)⁴;

² Meestest 24,3% ja naistest 29,2%.

³ Meestest 18,1% ja naistest 20,8%.

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_20/default/table?lang=en; isikul on tema enda kinnituse kohaselt mõningane või tõsine tegevuspiirang; uuringus vaadeldakse üksnes tavaleibkondades elavaid inimesi ega koguta teavet asutuste kohta.

13. 2023. aastal teatas 51,7%⁵ ELi 65aastastest ja vanematest inimestest⁶, et neil on puue⁷.
2024. aasta rahvastiku vananemise aruandes leiti, et 65aastaste ja vanemate inimeste osakaal, mis oli 2019. aastal ligikaudu 20%, suureneb 2070. aastaks eeldatavasti 30%-ni, samas kui 80aastaste ja vanemate inimeste osakaal peaks suurenema 13%-ni, mis on praegusest näitajast rohkem kui kaks korda suurem. See demograafiline muutus võib kaasa tuua puuete esinemise suurenemise ja seega ka suurema vajaduse abi ning sotsiaal- ja tugiteenuste järele;
14. lisaks töötas uusimate kättesaadavate andmete põhjal 2021. aastal 20–64aastastest puuetega inimestest ainult ligikaudu 50,9%, samas kui selles vanuses puueteta inimestest töötas 74,8%⁸. Sotsiaalvaldkonna tulemustabeli kohaselt oli puuetega inimeste tööhõivelõhe liidus 2023. aastal 21,5 protsendipunkti⁹, mis näitab, et viimase kümne aasta jooksul on see väga vähe paranenud, kuna 2014. aastal oli sama näitaja 22,7 protsendipunkti¹⁰. Lõhe on raske puudega inimeste puhul suurem kui keskmise puudega inimeste puhul (2023. aastal vastavalt 36,5 protsendipunkti ja 13,3 protsendipunkti). Samamoodi olid EU-SILC uuringu kohaselt 2023. aastal 16aastased või vanemad puuetega inimesed vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus rohkem (28,8%¹¹) kui puueteta inimesed (18,0%¹²)¹³. Lisaks näitavad uuringud, et puuetega naiste ja meeste sissetulekud on väiksemad kui puueteta inimestel¹⁴;

⁵ Meestest 48,5% ja naistest 54,2%.

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_20/default/table?lang=en

⁷ Sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika (EU-SILC) küsimustikus kasutati terminit „enda hinnangul esinevad tavapäraste tegevuste pikaajalised piirangud, mis tulenevad terviseprobleemidest“.

⁸ EU-SILC uuringus kasutati üleilmse tegevuspiirangute indeksi (Global Activity Limitation Instrument, GALI) terminoloogiat.

⁹ **Meeste puhul 23 protsendipunkti ja naiste puhul 19 protsendipunkti.**

¹⁰ Meeste puhul 24 protsendipunkti ja naiste puhul 20 protsendipunkti.

¹¹ Meestest 27,5% ja naistest 29,7%.

¹² Meestest 17% ja naistest 19%.

¹³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dpe010/default/table?lang=en

¹⁴ Soolise võrdõiguslikkuse indeks 2023 – Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut: [Euroopa Liit | Puue | Raha | Läbipõimunud ebavõrdsus | 2023 | Soolise võrdõiguslikkuse indeks | Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut \(europa.eu\)](#)

15. tööjõu, st kas töötavate isikute või tööotsijate hulgas on puuetega naisi vähem kui puuetega mehi¹⁵. Lisaks töötab suurem osa puuetega naistest osalise tööajaga¹⁶;
16. puuetega inimeste tööhõive avatud tööturul ei ole viimastel aastatel oluliselt suurenenud. Eurofoundi 2023. aastal avaldatud analüüsis toodi esile puuetega inimeste tööturulõhed ja tööhõive määrad.¹⁷ Samuti leiti, et teatavad ühiskonnarühmad on tööturul endiselt alaesindatud, kuigi nende kaasamine avaks ELi tööjõu potentsiaali ja suurendaks sotsiaalset ühtekuuluvust. Nende rühmade tööhõivetõkete kõrvaldamine võib anda olulise panuse tööjõu ja oskuste nappuse probleemi lahendamisse, nagu on esile toodud komisjoni tegevuskavas tööjõu ja oskuste nappuse kohta ELis, milles märgitakse, et puuetega inimeste tööturul osalemise takistuseks on kohandatud töökohtade, kaasava värbamise ja kaasava koolituse vähesus;

RÕHUTADES, ET

17. on oluline tunnustada, kaitsta ja edendada kooskõlas asjaomastes ELi õigusaktides ja rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud kohustustega puuetega inimeste õigust töötada teistega võrdsetel alustel;
18. mitmekesisusel on positiivne mõju töötajate töötulemustele ja tootlikkusele. Mitmekesise tööjõuga organisatsioonid suudavad leida mitmesuguseid lahendusi oma ülesannetele ja probleemidele. Erineva taustaga töötajad edendavad oma ametialaste teadmiste ja kogemuste toel kohanemist muutuvate turgude ja klientide vajadustega. Suunistesse kogutud liikmesriikide tavades on samuti näha töötajate mitmekesisuse positiivset mõju;

¹⁵ Arvamus puuetega inimeste sotsiaalse integratsiooni kohta „Puuetega inimeste ja muutunud töövõimega inimeste sotsiaalse integratsiooni edendamine“ (SOC/807)

¹⁶ EIGE, soolise võrddõiguslikkuse indeks 2023 – <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023>

¹⁷ Eurofound (2023), Muutuvat tööturгу käsitlev taustadokument „Changing labour markets – How to prevent a mismatch between skills and jobs in times of transition – Background paper“, Eurofound, Dublin.

19. kuigi liikmesriikide poliitikakontseptsioonid ja -süsteemid erinevad märkimisväärselt, nagu osutatakse puuetega inimeste õigusi käsitlevas ELi puuetega inimeste strateegias, on tööhõives osalemine parim vahend puuetega inimeste majandusliku sõltumatuse ja sotsiaalse kaasatuse tagamiseks. Kuigi puuetega inimeste tööhõive suurendamiseks tehtavates jõupingutustes tuleks keskenduda avatud tööturu tööhõivele, on endiselt olemas ka alternatiivsed keskkonnad, mis on avatud tööturust väljaspool (nt kaitstud töökojad, kaitstud töökohad). Need alternatiivsed keskkonnad on liikmesriigiti väga erinevad ning enamikus liikmesriikides on nendest keskkondadest avatud tööturule ülemineku määr väga madal, hoolimata püüdlustest järgida ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni;
20. Liikmesriikide käsutuses on palju vahendeid, millega toetada puuetega inimeste osalemist tööturul. Aktiivse tööturupoliitika (nt ümberõpe, täiendõpe, rehabilitatsiooniteenused ja praktika) ja muude meetmetega (nt edendades töökohal isiklikku abi, toetatud tööhõivet, kaasavaid tööpreemiaid, kvoodisüsteeme ja teadlikkuse suurendamise kampaaniaid), samuti toetades iseenda tööandjana tegutsemist ja ettevõtlusega alustamist ning sotsiaalsete ettevõtete loomist sotsiaalmajanduse osana, saab positiivselt mõjutada ja suurendada puuetega inimeste osalemist tööturul ja ühiskonnas ning edendada tööturul võrdset kohtlemist;
21. juurdepääs tehiskeskkonnale (sealhulgas töökohtadele), transpordile (sealhulgas töökohta viivale transpordile) ning infole ja kommunikatsioonile (sealhulgas asjaomastele tehnoloogiatele ja süsteemidele) koos hõlbustustehnoloogiatega on oluline eeltingimus puuetega inimeste võrdses kohtlemises ja nende tööturul osalemises. Juurdepääsetavuse põhimõte on kehtestatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ja seda tunnustatakse ELi eri valdkondade õigusaktides, nagu direktiiv 2019/882 või direktiiv 2016/2102. Juurdepääsetavuse rakendamist ja koolituse pakkumist ametialase pädevuse suurendamiseks toetatakse komisjoni juhtalgatusega AccessibleEU;
22. võitlus töökohal diskrimineerimise vastu soodustab ka puuetega inimeste osalemist tööturul;

23. suunistes täpsustatakse, et juurdepääsetavus kui osalemise ja õiguste kasutamise eeltingimus on ennetavat laadi, samas kui mõistlikud abinõud on midagi, mis tulevad hiljem ülejäänud takistuste kõrvaldamise viisina ja vastusena individuaalsetele vajadustele.
24. mõistlike abinõude tagamine kõigis eluvaldkondades on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni nõue ning oluline vahend võrdsete võimaluste tagamiseks ja tööhõive edendamiseks avatud tööturul. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt kujutab mõistlike abinõude võtmata jätmine endast diskrimineerimist. Mõistlikud abinõud ei tohi siiski põhjustada tööandjale ebaproportsionaalset koormust. ELi õiguse¹⁸ kohaselt on mõistlikud abinõud vahend, millega toetatakse puuetega inimeste osalemist tööturul teistega võrdsel alustel. See hõlmab asjakohaste meetmete võtmist, kui see on konkreetsel juhul vajalik, et võimaldada puuetega inimesel tööle pääseda, töös osaleda või edeneda või saada koolitust;
25. kohustus võtta mõistlikke abinõusid tekib alles pärast seda, kui sellise abinõu saamiseks on esitatud taotlus või kui ilmneb vajadus selle järele.¹⁹ Seda kohustust saab rakendada mitme sättega, nagu komisjon on suunistes osutanud. Kuigi viimastel aastatel on tehtud mõningaid edusamme, esineb selle rakendamisel töökohal endiselt märkimisväärsed probleeme, sealhulgas kandideerimis- või värbamisprotsessis, töökorralduses või töökeskkonna muutmisel. Seetõttu on oluline suurendada tööandjate hulgas teadlikkust rahalisest toetusest ja toetustest, mis on liikmesriikides kättesaadavad;

¹⁸ Nõukogu direktiivi 2000/78/EÜ artikkel 5.

¹⁹ Puuetega inimeste õiguste komitee üldine märkus nr 6 (2018), punkti 24 alapunkt b.

26. puuetega inimestel on endiselt märkimisväärsed takistusi juurdepääsul sellistele teenustele nagu haridus, koolitus, töönõustamine ja suunamine, rehabilitatsioon, sotsiaalkaitse ning iseseisva ja kogukonnaelu teenused ja programmid, muu hulgas seetõttu, et tavateenused ja tugi ei ole piisavalt juurdepääsetavad ning hõlbustustehnoloogiad ei ole piisavalt kättesaadavad. Terviklik rehabilitatsioon on tööturule kaasamise ja sotsiaalse kaasamise oluline element. Rehabilitatsiooniprotsessis aitavad kutsealase rehabilitatsiooni asutused inimestel, kes vajavad täiendavat toetust, ületada takistusi, eelkõige tööturule juurdepääsul, selle säilitamisel või sinna naasmisel. Sellega aidatakse inimesi, kes naasevad tööle, ning ka neid puuetega inimesi, kes ei ole tööturule veel sisenenud;
27. puuetega inimeste rehabilitatsiooniprotsessis on vaja inimesekeskset ja terviklikku lähenemisviisi. See protsess peaks algama võimalikult kiiresti nii, et valdkondadevaheline meeskond, kuhu on kaasatud asjaomane isik, hindab kiiresti ja üksikasjalikult isiku erivajadusi, ning see peaks kestma nii kaua kui vaja;

**KUTSUB LIIKMESRIIKE ÜLES TEGEMA KOOSKÕLAS OMA RIIKLIKU
PÄDEVUSEGA NING RIIKLIKKE OLUSID JA SOTSIAALPARTNERITE ROLLI JA
SÕLTUMATUST ARVESSE VÕTTES JÄRGMIST:**

28. võtma meetmeid, sealhulgas seadma kvalitatiivseid või kvantitatiivseid riiklikke eesmärke puuetega inimeste tööhõive määra suurendamiseks, et vähendada lõhet puuetega ja puueteta inimeste tööhõive määra vahel, ning aitama kaasa ELi puuetega inimeste strateegias esitatud komisjoni vastava üleskutse eesmärgi saavutamisele;
29. edendama puute ja mittediskrimineerimise lähenemisviisi integreerimist asjaomastesse poliitikavaldkondadesse, et võtta arvesse puuetega inimeste erivajadusi ning kasutada ära nende potentsiaali nii majanduses kui ka ühiskonnas tervikuna;
30. tugevdama vajaduse korral kvaliteetsete, kaasavate, juurdepääsetavate ja taskukohaste üldiste sotsiaal- ja tugiteenuste pakkumist ning tagama, et need teenused vastavad inimõigustel põhinevatele kvaliteedinõuetele;

31. edendama ja tagama juurdepääsu protsessidele, mis toetavad hariduse ja koolituse ning avatud tööturu vahelisi üleminekuid ning samuti puuetega inimeste kaitstud töö ja avatud tööturul osalemise vahel, pöörates erilist tähelepanu elukestvate nõustamisele ja võimaluse korral individuaalsele pidevale toetusele; edendama sellega seoses peamiste osalejate, näiteks sotsiaalpartnerite või riiklike tööturuasutuste kaasamist; tagama, et värbamisprotsessid on juurdepääsetavad ja kaasavad ning et tulemushindamised on õiglased ja erapooletud ning põhinevad üksikisiku suutlikkusel ja saavutustel;
32. tugevdama vajaduse korral mõistlike abinõude riiklikke raamistikke ja viima need vajaduse korral kooskõlla ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga;
33. edendama puuetega inimeste tööhõive paketi kõigi suuniste rakendamist; toetama tööandjaid mõistlike abinõude võtmise takistuste kindlakstegemisel ja hindamisel ning võimalike asjakohaste meetmete võtmisel selliste takistuste tõhusaks kõrvaldamiseks;
34. edendama hariduslikke ja teadlikkuse suurendamise meetmeid ning mitmekesisuse programme, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate seas, ning teavitama neid olemasolevatest rahastamis- ja toetusprogrammidest;
35. edendama puuetega inimeste tööhõivet kaasaval avatud tööturul, edendades võrdset kohtlemist ning toetades võimalust ja võimalusi kasutada paindlikku töökorraldust (nt paindlik tööaeg, osalise tööajaga töö, kaugtöö, projektipõhine tööhõive või isegi töökohtade jagamine), mis pakub individuaalseid töötingimusi ja paindlikkust, kaasates selleks sotsiaalpartnereid, austades samal ajal nende sõltumatust;

36. uurima võimalusi puuetega inimestele mõeldud terviklike rehabilitatsiooniteenuste väljatöötamiseks ja parandamiseks, arvestades järgmisi aspekte:
- a. nende teenustega toetatakse puuetega inimeste osalemist ühiskonnas ja eelkõige nende tööhõivet, kusjuures samal ajal võetakse arvesse individuaalseid vajadusi;
 - b. tehakse koostööd asjaomaste poliitikavaldkondade vahel, nagu tervishoid, sotsiaalvaldkond, haridus, koolitus, kutseõpe ja tööhõive, et tugineda läbipaistvalt üksteisele ja toetada puuetega inimeste kaasamist, võttes nõuetekohaselt arvesse nende konkreetseid individuaalseid vajadusi;
 - c. kõigile puuetega inimestele pakutakse kättesaadavaid ja taskukohaseid kvaliteetseid teenuseid ning vajaduse korral hõlbustustehnoloogiaid;
 - d. tehakse kindlaks ja edendatakse uusi võimeid;
 - e. edendatakse sidusrühmade, sealhulgas puuetega inimeste ja neid esindavate organisatsioonide aktiivset ja tõhusat kaasamist terviklike rehabilitatsiooniteenuste kavandamisse ja arendamisse;
37. tugevdama sotsiaalmajanduse ja eelkõige sotsiaalsete ettevõtete rolli, mis aitavad kaasa puuetega inimeste tööturule kaasamisele kooskõlas nõukogu soovitusega sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta;

KUTSUB LIIKMESRIIKE JA EUROOPA KOMISJONI ÜLES TEGEMA VASTAVALT OMA ASJAOMASELE PÄDEVUSELE JÄRGMIST:

38. parandama vajaduse korral puuetega inimeste elu- ja töötingimusi käsitlevate andmete kogumist ja andmete liigitamist, nagu on nõutud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis, sealhulgas teavet rehabilitatsiooni ja tööhõive kohta avatud tööturul ning ka alternatiivsete keskkondade kohta;

39. jätkama kogemuste ja parimate tavade vahetamist asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega Euroopa puuetega inimeste platvormi kaudu, et toetada puuetega inimeste tööhõive tõhusat edendamist, mõistlike abinõude rakendamist, juurdepääsetavust käsitlevate õigusaktide järgimist ja puuetega inimeste terviklikku rehabilitatsiooni;

KUTSUB EUROOPA KOMISJONI ÜLES:

40. koostama 2024. aastal aruande, milles hinnatakse puuetega inimeste õiguste strateegia rakendamisel tehtud edusamme, liikmesriikidega Euroopa puuetega inimeste platvormi kaudu koostöö tegemise ja konsulteerimise jätkumeetmena, ning kui seda peetakse aruande järelduste põhjal vajalikuks, ajakohastama strateegiat;
41. strateegia edasise rakendamise kontekstis:
- a. uurima lisaks tööhõivele, kuidas edendada mõistlike abinõude tõhusat rakendamist muudes eluvaldkondades;
 - b. uurima, kuidas tõhustada olemasolevate juurdepääsutakistuste kõrvaldamist, ning parandama juurdepääsetavust töökohtadel, transpordis ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiates;
 - c. kaaluma selliste meetmete käivitamist, mille eesmärk on aidata tööandjatel paremini mõista ja arvesse võtta puuetega inimeste vajadusi, et tagada nende osalemine ja kaasamine;
42. jälgima puuetega inimeste tööhõivestaatus ja hõlbustama liikmesriikides vastastikust probleemidest, kogemustest ja headest tavadest õppimist, sealhulgas Euroopa poolaasta raames; lisaks uurima viise, kuidas paremini edendada puuetega inimeste tööhõivet avatud tööturul interseksionaalse lähenemise abil, eelkõige puuetega naiste puhul;

KUTSUB TÖÖHÕIVEKOMITEED JA SOTSIAALKAITSEKOMITEED ÜLES:

43. edendama võrreldavate andmete kogumist puuetega inimeste elu- ja töötingimuste kohta, arendades samal ajal edasi ELi näitajaid;
44. edendama vastastikust õppimist ja tegema liikmesriikides kindlaks puudeid käsitlevad head tavad, sealhulgas tööhõive, mõistlike abinõude ning terviklike rehabilitatsiooniteenuste ning iseseisva ja kogukonnaelu teenuste ja programmide väljatöötamise ja hindamise valdkonnas.

Viited**1. ELi institutsioonidevahelised dokumendid**

Euroopa sotsiaalõiguste sammas

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/social-summit-european-pillar-social-rightsbooklet_en.pdf

2. ELi õigusaktid

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16–22)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust (ELT L 327, 2.12.2016, lk 1–15)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70–115)

3. Euroopa Liidu Nõukogu

Nõukogu järeldused, milles käsitletakse puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030 (9749/1/21 REV 1)

Nõukogu järeldused, milles käsitletakse puuetega inimeste tööturule kaasamist (15134/22)

Nõukogu järeldused, mis käsitlevad Euroopa Kontrollikoja eriaruannet 20/2023 „Puuetega inimeste toetamine“ (16613/23)

Nõukogu 27. novembri 2023. aasta soovitus, mis käsitleb sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamist (C/2023/1344)

4. Euroopa Parlament

Euroopa Parlamendi 13. detsembri 2022. aasta resolutsioon puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamise kohta (2022/2026(INI))

5. Euroopa Komisjon

Komisjoni teatis „Võrdõiguslikkuse liit: Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ (COM(2021) 101 final)

Puuetega inimeste tööhõivepakett, et parandada puuetega inimeste tööturutulemusi

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1597&langId=et>

„Mõistlikud abinõud töökohas – suunised ja head tavad“

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=et&pubId=8612&furtherPubs=yes>

Suunised tõhusate kutsealase rehabilitatsiooni kavade jaoks, mis hõlmavad sagedasi haigusi ja õnnetusjuhtumite liike

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1597&langId=et>

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tööjõu ja oskuste nappus ELis: tegevuskava“ (COM(2024) 131 final)

6. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Arvamus puuetega inimeste sotsiaalse integratsiooni kohta „Puuetega inimeste ja muutunud töövõimega inimeste sotsiaalse integratsiooni edendamine“ (SOC/807)

7. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni komitee üldine märkus nr 8 (2022), mis käsitleb puuetega inimeste õigust tööle ja tööhõivele

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni komitee üldine märkus nr 2 (2014) juurdepääsetavuse kohta

8. Eurostati andmed

Puudestatistika tutvustus – Eurostat Statistics Explained:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics_introduced#Disability_models
